

ОДИНАДЦЯТЬ

— Пане генерале, ви не повірите, що я вам зараз покажу, — сказав адмірал Френк Вітворт, увірвавшись у кабінет генерала Міллі через кілька тижнів після виведення американських військ з Афганістану. — Здається, ми отримали певні сигнали про підготовку до подій, які можуть змінити решту, гм, вашого терміну на посаді.

Згідно з новими розвідувальними даними, Росія готувалася до масштабного військового наступу на Україну. Попереджувальні сигнали надходили з багатьох джерел.

Для Міллі й Вітворта це був грім серед ясного неба.

— Це ядерна держава, — сказав адмірал Вітворт. — Ідеться про ядерну державу. Про вторгнення ядерної держави.

Представники американської розвідки, які щоранку подавали Байдену звіт, цього разу ознайомили його з унікальними даними не лише про відкриті маневри російської армії, а й про плани тамтешнього командування.

Кінцева мета Путіна лишалась незрозумілою⁸⁵. У Байдена з'явилося тривожне відчуття дежавю. За каденції Барака Обами Джо Байден був віцепрезидентом, а Ентоні Блінкен — заступником радника з питань національної безпеки. 2014-го російська армія швидко анексувала Крим і захопила частину Донбасу⁸⁶. Обама з його командою не змогли вчасно розпізнати в Путінових діях ознаки нахабної анексії й адекватно на неї відреагувати — тому для російського президента це була легка перемога, що навіть не потягла за собою якихось суттєвих санкцій.

Тоні Блінкен мав 175 сантиметрів зросту, охайно зачесане, колись русаве, а тепер сиве волосся й уже майже 20 років був не лише зовнішньополітичним радником Байдена, а й його близьким другом⁸⁷. Вони провели незліченну кількість годин за обговореннями зовнішньополітичних питань — у Сенаті, у закордонних відрядженнях, у кабінеті

віцепрезидента, у Ситуаційній кімнаті Білого дому й за родинним столом. Їхня дружба дедалі міцнішала.

Блінкен не хотів вірити, що росіяни налаштовані серйозно. Байден же не збирався давати Путіну шанс ще раз його здивувати. Неоцікуваність — зброя, що дає агресорові миттєву перевагу на полі бою. Цього разу президент не мав наміру лишатись у не вигідному становищі.

Найголовніше зараз, сказав він своїм головним радникам (Салліванові, Блінкену, Остіну й Міллі), — уникнути прямого конфлікту з Росією. Нинішня американська стратегія поведінки матиме два ключові вектори: всіма силами намагатися *запобігти* можливому вторгненню Росії в Україну й так само наполегливо *готуватись* до нього.

Завдання США, продовжував Байден, — не лише готуватися самим, а й готувати Україну та союзників. Що потрібно Україні для самооборони? Повторення афганської катастрофи він не хотів.

Байден чітко давав знати, що вся американська допомога Україні буде конкретно американською, а не допомогою НАТО. Путін вважав НАТО абсолютною, прямою загрозою Росії. Закріплене в конституції прагнення України вступити в Північноатлантичний альянс стало для Путіна постійною загрозою. США мали бути обережними, щоб не поглиблювати напругу й не прискорювати Путінову підготовку до нападу на Україну.

Менш ніж за два тижні після падіння Кабула, 27 серпня, Байден затвердив новий пакет військової допомоги для України на суму 60 мільйонів доларів⁸⁸. І він, і Салліван, і Блінкен хотіли, щоб зброєю українці отримали якомога швидше й без зайвого розголошу.

Тому про допомогу ніхто не трубив на всіх перехрестях. Газетні заголовки не мали стати зброєю путінської пропаганди. Путін і далі таврував українського президента Зеленського

ДВАНАДЦЯТЬ

як нациста, продовжуючи заявляти, буцімто НАТО погрожує Росії.

У складі пакету допомоги були «джавеліни» — найкращі у світі переносні протитанкові ракетні комплекси, які автоматично коригували траєкторію випущеної ракети, дозволяючи стрільцеві сховатися. Завдяки принципу «вистрілив-забув» із них можна було стріляти самостійно — ефективно підбиваючи танки та іншу бронетехніку.

Оснащені фугасною протитанковою боєголовкою (HEAT) «джавеліни» вражали цілі на відстані до трьох кілометрів — злітаючи високо над ворожими танками й падаючи саме туди, де найтонша броня.

Кожен протитанковий ракетний комплекс *Javelin* з однією ракетою коштував приблизно 200 тисяч доларів (у Пентагоні послужливо уточнили, що це вартість автомобіля *Ferrari Roma*).

У стислому повідомленні для Конгресу адміністрація Байдена уточнила, що пакет військової допомоги потрібен Україні через «значну активізацію російських військ на її кордонах», мінометні обстріли, порушення перемир'я та інші провокації⁸⁹.

1 вересня 2021 року Джо Байден уперше прийняв українського президента Володимира Зеленського в Білому домі⁹⁰. Колишній актор і комік Зеленський на виборах 2019 року з розгромним відривом переміг свого попередника, мільярдера Петра Порошенка, якого Байден консулював, коли був віцепрезидентом. За Зеленського тоді проголосувало 73,17 % виборців, за Порошенка — 24,5 %⁹¹.

На противагу Джо Байдену, 41-річний Володимир Зеленський був у великій політиці абсолютним новачком. Йому належала успішна компанія «Студія Квартал 95». Він став зіркою телеекранів, зігравши вигаданого президента України в хітовому політично-сатиричному серіалі «Слуга народу», що виходив на екрани у 2015–2019 роках⁹².

За сюжетом серіалу, герой Зеленського, шкільний вчитель історії, випадково стає президентом після того, як відео його виступу на тему політичної корупції розлітається по всьому інтернету. Втім, рейтинги самого Зеленського станом на весну 2021-го впали до моторошних 38 %.

Несподіваний вихід на політичну сцену багато в чому нагадував життя його кіногероя. Зеленський був аутсайдером без політичних талентів — але чудово грав роль людини з народу.

20 травня 2019 року він увійшов у будівлю Верховної Ради в темному приталеному костюмі й лискучих черевиках⁹³. Перед інавгурацією він махав своїм прибічникам, тис ім руки й робив селфі.

— Дорогі українці! Після перемоги на виборах мій шестирічний син сказав: «Та! По телевізору кажуть, що “Зеленський — Президент...” Виходить, що... я... теж Президент?!» Тоді це прозвучало як жарт, але згодом я зрозумів: насправді це істина. Тому що кожен з нас Президент⁹⁴.

— Відсьогодні кожен з нас несе відповідальність за країну, яку ми залишимо своїм дітям, — сказав Зеленський. — Кожен з нас, на своєму місці, зможе зробити все для розквіту України.

Він озвучив своє найпріоритетніше завдання: досягти перемир'я на Донбасі, де проросійські сепаратисти й ЗСУ воюють від початку путінського вторгнення 2014 року.

— Мене часто питали: а на що ви готові заради припинення вогню? Дивне запитання, — сказав Зеленський. — А на що готові ви заради життя близьких вам людей? Можу запевнити — задля того, щоб наші герої більше не гинули, я готовий на все. І я точно не боюсь ухвалювати складні рішення, я готовий втрачати свою популярність, свої рейтинги, і якщо буде потрібно — я без вагань готовий залишити свою посаду, щоб тільки настав мир. Не втрачаючи наших територій. Історія — несправедлива річ, — додав він. — Не ми почали цю війну. Але нам цю війну закінчувати.

— І я дуже хочу, щоб у ваших кабінетах не було моїх зображень, — сказав він наприкінці. — Бо Президент — не ікона, не ідол, Президент — це не портрет. Повісьте туди фотографії своїх дітей і перед кожним рішенням дивіться в очі їм.

— І наостанок, — уже зовсім закруглявся Зеленський. — Дорогий народі! Протягом свого життя я намагався робити все, щоб українці усміхалися. Це була моя місія. Тепер я робитиму все, щоб українці принаймні більше не плакали.

Але у Вашингтоні Зеленського знали не як телезірку, що стала президентом, а як фігуранта скандалу, що спричинив перші слухання докола імпічменту Дональда Трампа.

Під час дзвінка Трампові 25 липня 2019 року Зеленський попросив продати Україні більше джавелінів⁹⁵. Трамп погодився, додавши: «Але я хотів би отримати від вас певну послугу, бо наша країна пройшла через важкі випробування».

Трамп попросив Зеленського розслідувати справу Джо Байдена і його сина Гантера, сказавши «було б чудово якось вплинути на генпрокурора».

Протягом нашої розмови з Трампом у Мар-а-Лаго 30 грудня 2019 року про його імпічмент мій співрозмовник сказав⁹⁶:

— Нема нікого жорсткішого за мене. Нікого. Ви питали про імпічмент. Мені зараз оголошують імпічмент, мені оголошують імпічмент, а ви тут говорите й поводитесь так, ніби чортівні перегони виграли. Ніксон забився в кут і нюняв, мов дитина. Біллові Клінтону теж доводилось дуже й дуже важко. Я просто зайнятий ділом, розумієте? Роблю, що хочу.

Я спитав Трампа, чи не думає він, що телефонна розмова із Зеленським дала козирі в руки його політичним опонентам.

— Це був ідеальний дзвінок! — відповів він. — Ніяких козирів я їм не давав.

Вони із Зеленським «говорили про нас», сказав Трамп. Про допомогу нам, кома, країні. Нашій країні. А потім я говорив про зустріч із генпрокурором.

— Знаєте, що я вам скажу про Зеленського? Ніхто б у житті не подумав, що я оприлюдню наш дзвінок. Це раз. Ніхто б у житті не подумав, що він записувався. Це два. А я хочу, щоб мої дзвінки записувалися.

Згодом Зеленський сказав журналістові з *Time* Саймону Шустеру, що Трамп насправді ошелешив його, коли оприлюднив розшифровку дзвінка, — це зруйнувало довіру до союзників України⁹⁷. «На ваше питання, кому я довіряю, я чесно відповім: нікому», — сказав український президент, знаючи, що ці слова увійдуть до книжки Шустера «Актор».

Ще Зеленський сказав Шустерові, що почувається пішаком, який робить усе можливе, щоб Україну не розчавили світові наддержави.

— Мені не хочеться, щоб Україна була просто точкою на карті й розмінною фігурою в партії великих глобальних гравців, якою просто можна перекидатися, прикриватися чи торгувати, — казав український президент⁹⁸.

Трампові неодноразові заяви про українську корупцію не лише нашкодили репутації країни, а й завдали збитків її економіці, негативно вплинувши на інвесторів.

— Якщо ми даємо якійсь країні велику кількість грошей, я вважаю, треба розбиратися, чи є там корупція й звідки беруться ці гроші⁹⁹, — казав Трамп під час мого інтерв'ю з ним у грудні 2019 року, коли ми перейшли до теми американської допомоги Україні. — Чому там така корупція, коли ми даємо ці гроші? І, знаєте, є ще одне, про що я всім кажу. Я кажу про те, чому грошей не дають Німеччина, Франція, європейські країни, на які Україна впливає значно сильніше, ніж на нас, бо вона як масивна стіна. Така ніби стіна між Росією і Європою, ага?

— То чого ж це не Німеччина? — продовжував Трамп. — Чого не Франція? Чого всі ці інші країни не дають грошей? Чого гроші дає тільки дурна Америка?

Здається, зовсім не дивно, що Зеленського в трампівський Білий дім так і не запросили.

Свій візит у Білий дім і зустріч із Джо Байденом Зеленський використав для наполегливих прохань допомогти Україні стати членом НАТО¹⁰⁰. Американський президент, зі свого боку, до остаточних рішень з цього питання готовий не був.

Очільник ЦРУ за Байденової каденції Білл Бернс багато років придушував будь-які американські спроби вести Україну шляхом до НАТО.

Далекого 2008-го, коли Бернс іще працював послом США у Москві, він безпечними каналами надіслав тодішній держсекретарці Кондолізі Райс довгого особистого електронного листа. Ось кілька цитат звідти¹⁰¹:

«Вступ України в НАТО — найяскравіша з усіх червоних ліній для російських еліт (не лише для Путіна). За понад два з половиною роки спілкування з ключовими фігурами російського політикуму (від тупих здоровил, що чаїлись у темних кремлівських закутках, до найкмітливіших ліберальних критиків президента) я не знайшов серед них нікого, хто б не вважав Україну в НАТО прямою загрозою російським інтересам».

Навіть підготовчі кроки до вступу розцінюватимуться як «кидання стратегічної рукавички й виклик на дуель, — казав Бернс. — Росія обов'язково реагуватиме. Відносини двох країн надовго зайдуть у глухий кут».

«Я не можу собі уявити подарунка, що підсолодить росіянам цю до краю гірку чашу», — підсумував очільник ЦРУ.